

Yaban hayvanlarının genleri korunacak

TÜBİTAK-MAM'DA geçen yıl başlatılan çalışmayla Türkiye faunasında yer alan yaban hayvanlarına ait genetik kaynakların korunması amacıyla dna ve hücre bankası oluşturuluyor.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu **Marmara Araştırma Merkezi'nde** (TÜBİTAK-MAM) geçen yıl başlatılan çalışmayla Türkiye faunasında yer alan yaban hayvanlarına ait genetik kaynakların korunması amacıyla DNA ve hücre bankası oluşturuluyor. Çevre ve Orman Bakanlığı, TÜBİTAK-MAM ve Selçuk Üniversitesinin işbirliğiyle yürütülen "Ulusal Biyoçeşitliliğin ve Gen Kaynaklarının Korunması Hedefleri Doğrultusunda Büyük Memeli Türlerinin Araştırılması, Korunması ve Yönetimi Projesi"nin birinci gelişme raporu toplantisı yapıldı. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Av ve Yaban Hayatı Daire Başkanı Cemal Akcan, dünyada acil koruma altına alınması gereken biyolojik çeşitlilik açısından zengin 34 sıcağ noktadan 3'ü olan Kafkasya, İran ve Anadolu'nun Türkiye'de buluştuğuna dikkati çekti.

Hem tür, hem ekosistemdeki çeşitlilik üzerindeki tehditlerin giderek arttığının altını çizen Akcan, yaban hayatının bozulmasının başlıca nedenlerinin tarım ilaçlarının bilinçsiz kullanımı, sulak alanların kirlenmesi ve azaltılması ile kaçak avcılık olduğunu vurguladı. Akcan, yaban hayatının korunması, geliştirilmesi, bundan bilinçli ve planlı faydalanılması, sürdürülebilirli yönle gelecek nesillere aktarılması görevinin Çevre ve Orman Bakanlığı adına Doğa Koruma ve Milli

Parklar Genel Müdürlüğüne verildiği hatırlattı. Akcan, üretim, yerleştirme çalışmaları için Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün 12'si memeli, 8'i de kanatlılar için 20 üreme istasyonu bulunduğunu dile getirerek, bugüne kadar 79 yaban hayatı geliştirme sahası ilan ettiklerini ve bu sahalarda türleri ve yaban hayatı yaşam alanlarını korumaya çalıştıklarını söyledi. Akcan, toplam 1 milyon 201 bin hektarlık alanın bu kapsamda korunduğunu ifade etti.

Üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaptıklarını belirten Akcan, bu çalışmalarla tüm koyunların atası olarak bilinen Anadolu yaban koyununun hala türünün neslini devam ettirebildiğini, ceylan ve kelaynak gibi türlerin korunmasına yönelik çeşitli çalışmalar da yürüttüklerini anlatarak, "Ovalarımızda artık kekkik seslerini duyuyoruz" dedi. Akcan, 270 bin sünlün ve kekligi doğaya saldıklarını da bildirerek, şunları söyledi: "Bu seneki hedefimiz en az 60 bin kanatlı hayvanı doğaya yerleştirmek. İlgili tüm sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve biz, bir zamanlar Anadolu'da yaşamış olan 'canavar' diye öldürdüğümüz Anadolu Parsı'nı peşindeyiz. Anadolu'da yaşadığını ispatlamaya çalışıyoruz. Yarın bu türlerde de aynı şeyi yaşamamamız için el ele verip, bunları korumamız gerekmektedir. Yaptığımız proje, bizim için çok önemli. Projeden beklentimiz, biyolojik çe-

şitliliğin tanımlanması, tür ve alt türlerin revizyonu, hayvan gen kaynaklarının korunması eylem planları kapsamında DNA ve hücre bankalarının kurulması, memeli dağılım haritasının yapılabilmesi ve yasak avla mücadeledir." Cemal Akcan, projenin başladığı 23 Mart 2010 tarihinden itibaren **TÜBİTAK** aaralarında karaca, geyik, kurt, vaşak, tilki, sırtlan, yaban keçisi, çengel boynuzlu dağ keçisi, çakal, ceylan ve yaban koyunu türlerinden 107 örnek gönderdiklerini anlattı. Fotokapan çalışmasıyla türlerin yaşam alanlarını tespit etmeye çalıştıklarını kaydeden Akcan, "Bir vaşak, karakulağı görmek çok zor ama bu hayvanların yerlerini fotokapanlarla tespit ettik. Dünya standartlarında, 100 kilometrekarede popülasyon olarak 3,4 vaşak bulunurken, Türkiye'de 6,2 çıktı. Bunu bilmiyorduk, bu çalışmalar sonucu öğrenmiş olduk" diye konuştu.

TÜBİTAK-MAM Gen Mühendisliği ve Biyo-Teknoloji Enstitüsü Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Sezen Arat da 2007 yılında başlatılan ve 6 ay sonra tamamlanması planlanan "Türkiye Yerli Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarından Bazılarının In Vitro Korunması ve Ön Moleküler Tanımlanması-1" (TÜRKHAYGEN-1) projesini Nuh'un Gemisi'ne benzettiklerini belirterek, "Nuh'un gemilerinden biri hareket etti" dedi. TÜRKHAYGEN-1 projesi ilk başladığında yaban hayvanlarının da içinde

olduğunu anımsatan Arat, ancak yaban hayvanlarına ayrı yer verilmesi gerekliliğinin ortaya çıktığını, daha geniş katımlı, daha fazla türü içeren, kapsamlı bir proje oluşturulması için TÜRKHAYGEN-1'den projenin ayrılmasına karar verdiklerini kaydetti. İlk projede tecrübe edindiklerini dile getiren Arat, Çevre ve Orman Bakanlığı ile tekrar çalışmaya, ikinci geminin hazırlığına başladıklarını belirterek, "İlk projede büyük çakınceler olmasına rağmen Türkiye'deki ilk gen bankalarını oluşturduk, 30 irk ve bin 500 hayvanın genlerini saklamayı başardık" diye konuştu. İkinci projenin de yaban hayatıyla ilgili başlatıldığını vurgulayan Arat, şöyle konuştu: "Belki bu projelerin ardından iki proje içinde yer almayan türlerle ilgili ayrı bir proje daha yapılabilir. Çevre koşulları, iklim değişiyor. Doğanın, biyoçeşitliliğin bir parçası olan insan, biyoçeşitliliğe de en fazla zarar veren tür. Rahatımız için çevreyi değiştiriyoruz, çevreyi değiştirdikçe bizimle yaşama hakkına sahip olan türleri yok ediyoruz. Sonra da 'Onları yok ettik, koruyalım' diyoruz. Dünyada da aynı endişeler söz konusu. Dünya Tarım ve Gıda Organizasyonu, tüm ülkelerden biyoçeşitliliğin korunmasıyla ilgili eylem planları hazırlanmasını istedi. Türkiye'de de Tarım ve Köyişleri ile Çevre ve Orman bakanlıkların eylem planları hazırlıyor. Bu projeler eylem planlarının bir basamağı olacaktır." (Kocaeli, aa)